

HRVATSKI LIST: U pretplati za čitavu god. K 36.—, za polugodište K 18.—, tromjesečno K 9.—, mjesečno K 3.60, u malo-predaji 12 k. pojedini broj. OGLASI primaju se u upravi lista, trg Custoza 1.

HRVATSKI LIST

HRVATSKI LIST izlazi u nakladnoj tiskari JOS KRMPOTIĆ u Puli, trg Custoza 1. Uredništvo: Sijanska ulica br. 24. — Odgovorni urednik JOSIF HAIN u Puli. — Rukopisi pišu se ne vraćaju.

Izlazi svaki dan u 5 sati ujutro.

Godina III.

U Puli, ponedjeljak 29. listopada 1917.

Broj 829.

Gorica, Čedad i Tržič u našim rukama.

Car u boju.

Trst, 26. (D. u.) Car Karlo, koji je kao prijestolonasljednik poveo bio savodobitnu ofenzivu protiv Italiji mjeseca svibnja 1916., postavio se je sad, kad je započela druga ofenziva protiv istom neprijatelju, na čelo navašujućih četa. Car, kao vrhovni zapovjednik, zaputio se je u noći na 24. listopada, kadno su savezničke čete počele sa nav. na gornjoj Soči, na sočku frontu i primio još u vlak u vijesti o prvim uspjesima naloženih navašujućih kretanja. Iza dolaska u operacijono se je područje zaputio car bezodvlačno podređenim višim zapovjedništvima. Već drugo je jutro pratio car, kojega je pratio poglavica glavnog stožera, tragove svojih napadajnih armada. Početak je topničkog boja bio ustanovljen za drugi jutarnji sat dana 24. listopada. Uslijed guste magle i sve češće kiše nije mogla topovska priprava biti tako uspješna, kako je to bilo prvobitno zasnovano. Uza sve je to posla pješadija na uređeni jutarnji sat na navalu. Uz divnu je smjelost bio primjerice bez velikih poteškoća veći jedan njemački odlo dirigiran kroz dolinu Soče izravno na Bovec i Rebič, koji je dakle sa jugu obašao Krn, dok su se prokušane austro-ugarske gorske čete spustile zapadno od ove gorske gromade u dolinu Soče. Talijanski ratni izvještaj veli, da naša navaša nije protivnika našla nipošto neočekivano i nepripravljeno. Tumač tomu podaje činjenicu, da su njemačke čete, koje su ulazile u Kobarič, našle na okupu zapovjednika divizije s jednim od njegovih brigadiru i svim pukovnijskim zapovjednicima, te ih zajedno i odvele. — Popodne se je odvezao car nekim višim zapovjedništvima, da sa što manje gubitka vremena primi posljednje vijesti i poda na temelju toga upute. Još isto se je veče saznalo, da počima talijanska fronta koebatu i na zaravanku Banjščica-Sv. Duha. Dne 25. listopada povezao se je car nekom višim njemačkom vojnom zapovjedništvu i u područje Tolmina. Ovo je putovanje pokazalo svrsi shodnu i točnu pripremu prostora za operacije. Doline, koje su dosad imale veoma malenu važnost, postale su velikim prometnim cestama. Dok su čete stajale bile tek 24 sata u boju, već su bile uređene poljske bojišnice, opskrbna skladišta, skladišta municije i mnogo još toga. Želja je careva bila, da dodje ovog dana do četa, koje se bore posve sprijeda. No ova se careva želja nije mogla ispuniti, pošto su čete i trenovi trebali ceste. Pošto se uz ove prilike nije moglo naprijed, popustio je car operativnim zahtjevima onoga vremena. Drugi dan, naime 26. kolovoza, nije pokazao caru samo tečaj bitke, nego ga je počesto doveo u dodir i sa četama, koje su poizile u bojište. Car je proboravio toga dana na dva motrišta, od kojih je jedno velikom jasnoćom pokazivalo zaravanak Svetog Duha, dok su se sa drugoga mogli pratiti bojevi oko Fajti-hriba. Preko zaravanka su se Svetog Duha povukli Talijani natrag; naša je pješadija oštro prodrla za njima. Kad bi došao neprijatelj u užinu sočke doline, to bi naši dalekosežni topovi pucali u sakupljene mase. Puni silnog straha, narinuli su Talijani na prelazna mjesta. Kad je ugarska pješadija došla u sedlo između obje visine Fajti-hriba, zaposjednute s jedne strane po nama, a s druge strane po Talijanima, započela je u uvali sakupljena zaporna vatra dosad veoma štitljivog talijanskog topništva. No vrši su Madžari prekoračili bili iza 4 sata popodne taj pakao željeza i olova; zavladali su Fajti-hribom. Car, uz kojega je bio poglavica glavnog stožera, frajher v. Arz, ministar izvanjskih poslova grof Czernin i zapovjednik četne tjelesine g.o. pl. Borjević, a kod kojega se je nalazio i princ Feliks od Parme, nije odvratio svojih očiju sa pozorišta ove silne borbe. Pun ponosa radi djela svoje obrambene sile, pun zahvalnog priznanja za junaštvo svojih vjernih saveznika, koji se po prvi put bore na ovom bojištu, svraća se car pun pouzdanja svojim zadaćama kao upravitelj ove, prema osnovi i djelovanju velike bitke. Nastala je noć. Umorene od tereta opreme i teškog marša, zaustavile su se čete u nekoj šumi. Automobili su cara i njegove

pratnje jurili upravo na novo odredište. Jedan je pješak upoznao cara. Radosno presenečen uskliknuo je samo: „Karolyi!“ I tad je oživjeo u obilžnoj šumi: Momčad, koja je upravo bila na maršu, druga, koja je podizala šatore, ostavila je posao i jelo i pohijela na cestu. Za tren su okalajale stotine i hiljade uz rub puta i na obroncima, a sa raznih su se instrumenata, koje su vojnici imali, zaorili zvukovi pučke himne. Svirali su trubili „generalmarš“, a sve su to nadglasivali živo-klicel ratnika, koji su polazili u boj, svomu Previšnjemu vodji. Car je bio duboko ganut. Veliknu i sjaj ove slike nije mogla još više razasjati slika, koja se je ovog večera sačinila iz vijesti podvodja: „Brdo Matnjur osvojeno, 60.000 momaka zarobljeno, 510 topova zaplijenjeno“. Ovu je noć proboravio car u malenom jednom kolodvoru na Krasu.

Austrijska zastupnička kuća.

Beč, 27. Gospodsku je zbornicu raspravljala danas o prorokovskom provizoriju. Ministar-predsjednik dr. vitez pl. Seidler izjavlja, da su posljednje ove godine stavile između narodnog zastupstva i vlade po gdje koji mnogi nesporazumak i u mnogo čemu potamnjale nerazorivu zajedniku interesu obojki. No ministar-predsjednik može iskrenim zadovoljstvom ustanoviti, da se je mnogo toga odsud poboljšalo i da proces ozdravljanja našeg javnog života napreduje. — Govoreći o izvanjskoj politici, izjavlja ministar-predsjednik uz upućenje na vijesti sa južnog bojišta: Naš je ratni položaj najbolji, kako se dade zamisliti. Sto je bilo u rukama našim i naših saveznika, uzdržano je, a preko toga se je cijena našeg vojnog prošrenja ina mnogim i veoma važnim točkama uz mnogo nuda proširila. No naši su ciljevi ostali isti, za koje smo stupili bli u boj: obrana našeg opstanka protiv neprijateljskog ugrožavanja, osiguranje naše slobode i samoodređivanja, čuvanje našeg prava na jednakopravno sudjelovanje kod mirnog stanja bolje budućnosti. Naši vojnički uspjesi i dokazi naše neslomljive unutrašnje otporne snage, koji se, omjereni sa tako malo agresivnim, protivnika tako malo pogibeljnim ciljevima, moraju promatrati kao daleko nadmašujuć, daju nam pravo, da kao prvi izgovorimo riječ „mir“ i izjavimo svoju spremnost za rasprave. Mi smo dosad ustrajali na stanovištu sprema za mir. Mi ostajemo pripravi, da sjednemo s protivnikom za raspravni stol, u koliko imade iste mirovne nakane kao i mi, to jest, da nam ne jednostrano i nasilno narinu ratne ciljeve, nego da stvori osnove za mirne, jednakopravne uzajamne države. Nažalost su naprama jasnim, jednostavnim i pomirljivim ciljevima na našoj strani službeni ciljevi protivnika u mnogom tamni i zakučasti, a ujedno spojeni i sa tendencijom nasilstva i najavljeni na tako izazovan način, da postoji utisak, kao da se kod toga manje radi o jednom ili drugom ratnom cilju, nego o tom, da se iskažu tražbine, koje bi mirovnu svrhu već unaprijed onemogućivale. Kad bi se ustrajalo kod ovih tendencija, to ne bi naprama njima naša načelna spremnost za mir mogla uzeti nijednog drugog oblika, nego najodlučnije i najizrazitije vodjenje rata, kojim bismo protivniku konačno doveli do očiju opravdanost ovih ili onih osnova nasilstva i uvjerali ga, da možemo mi, ako dodje do toga, i isiliti mir. Sigurni smo, e će nam poći za rukom, da taj dokaz u nepokolebivoj zajednici s našim saveznicima, prokušanim starim prijateljstvom i djelima u ovom ratu (živahno odobravanje) doprinesemo na nesumnjivo dokazan način. — Ministar-predsjednik naglašuje potrebu što užeg zajedničkog djelovanja između vlade i narodnog zastupstva, te izjavlja, da su narodi, kako danas sami vode rat, pozvani i sami na djela mira. (Živahno odobravanje.)

SA RATISTA.

Beč, 28. (D. u.) Danas u jutro zaposjele su naše čete Goricu. Iza jednogodišnje tuđinske vlade lepršaju sa kasteja opet kao što i za doba dugih stoljeća naše zastave. Talijanci povukoše se preko Soče. Poglavica generalnog stožera.

Rim, 27. (Agenzia Stefani.) Već tri dana udaraju jake austro-ugarske i njemačke sile veoma žestoko protiv našim linijama. Glavna neprijateljska kolona, koja je napredovala po lazeći sa borske navae i sa tolimskog mostobrana, bacila je dne 24. t. m. naše pomaknute linije te je dne 25. t. m. proširiti prolom, a veoma jak pritisak na čitavoj fronti od Vellkog Vrha do Avča. U bojnim točkama Natizonske doline i njezinih pritoka započeo neprijateljske pukovnije boj te smjeraju na Čedad (Cividale), stjecište sveza na srednjoj Soči. Pogledom na ovo ugrožavanje, koje je neposredno upravljeno protiv našim stražnjim linijama na visoravnici Banjščica, moralo se računati sa nastalim položajem. Preduvjet našeg zaposjednuća visoravnice Banjščica bila je nepovrjedivost naših linija pred Tolminom, koje zatvaraju ulaz u Natizonsko korito. Skoro sve u posljednjim sedmicama najvećom marljivošću izgrađene ili popravljene ceste vode sa Soče na visoravnicu i ove rijetke ceste morale su služiti opsežnoj fronti, koja je od operativske baze ovog pojasa (Čedad) udaljena i mnogim zaprijetkama od nje rastavljena. Sada je uslijed neprijateljskog ugrožavanja prema Čedadu postalo nužnim, da poboljšamo položaj naše fronte na Banjščici tme, da pokratimo naše spojne linije. Sloga se je odlučilo, da se povuku naše čete na straga se nalazeće linije. Prorokovati se ne može ništa. Borba je više nego surova, te ne isključuje nijedne mogućnosti. Neprijatelj raspolaže veoma velikim brojem topništva i od nas već više puta iskušanom prednošću, koju ima napadač. Položaj, izazvan silnim neprijateljskim udarcem, nesumnjivo je težak. Vojno vodstvo poduzima sve mjere, a ako čete pomisle na to, da su one jedanaest puta izazvale i pobijedile neprijatelja na strašnim kraškim položajima, tad neće neprijatelj dugo održati komad naše zemlje, koji ima sada da zauzme. Zahvalnost domovine ide junačkom držanju 5. brigade bersaljera pukovnije 4. i 21., koja dva dana drži položaj Gobočak u tjesnacu kod Avča, koja ga neumorno brani, koja poduzima sjajne protunavale te neprijatelje oduzima zarobljenika.

Razne vijesti.

* Duhonin — ratni ministar? „Temps“ javlja iz Petrograda, da Kerenski namjerava imenovati Duhonina ratnim ministrom.

* Nedemokratski kongres u Moskvi. U prisutnosti više od 1000 odaslanika otvoren je istodobno sa predparlamentom kongres zastupnika nedemokratskih krugova.

* Nova ministarska kriza u Španjolskoj. „Petit Parisien“ javlja iz Madrida, da ministarstvo Dato vijeća u permanenci. Govorka se o mogućnosti ostavke kabineta.

* Njemački državni kancelar otstupio? Iz Berlina javlja dopisni ured: Nekoji listovi pripočuju nepotvrđenu vijest, da je državni kancelar jučer predao svoju molbu za otpust.

* Odstup talijanskog poslanika a Parizu. Salvaggio Raggi zamolio za svoja odstup. Na njegovo bje mjesto imenovan dosadašnji poslanik u Madridu, grof Bonin.

* Ostavka kabineta Boselli. Dopisni ured javlja iz Züricha: Ministar je predsjednik pripočio obim komorama odstup kabineta. — Glede toga se javlja iz Lugana: Talijansko je ministarsko vijeće zaključilo jučer prije podne odstup kabineta. Boselli je taj zaključak brzojavio kralju i generalu Cadorni, kojemu je ujedno pripočio izražaj svog potpunog povjerenja. Talijanska je komora obdržavala jučer sjednicu, koja je trajala šest sati i u kojoj je ministar-predsjednik Boselli uz mrtvu tišinu komore obavijestio ostavci kabineta, koji ostaje u službi samo radi rješavanja tekućih poslova i podržavanja reda. — U senatu je Boselli podao istu izjavu i govori nakon toga o neprijateljskoj ofenzivi, koju je označio pogibeljnom. Spomenuo je naročito prisutnost njemačke vojske na fronti i izjavio, da će talijanski otpor tako dugo potrajati, dogod dosiže hrabrost i snažna volja.

AUSTRO-UGARSKI RATNI IZVJEŠTAJ.

: Beč, 28. (D. u.) Službeno se javlja:

Talijansko bojište.

Jučer je na našoj sočanskoj fronti pala posljednja spona, koja nas je silila da dvije i pol godine baš tako slavno kao i požrtvovno vodimo obrambeni rat. Prešlo se je na navalu tako na kraškoj visoravni kao što i u goričkom odsjeku. Talijani nijesu nigdje uzdržali našeg juriša. Na južnom krilu osvojen je od naših prednjih četa Tržič. Nad Gradiškom prešao je u jurišu u 3 sata u jutro major Mocsary, na čelu svog Köszezerskog lovskog bataljuna br. 11 preko gorućeg mosta na Soči na desni brijeg te je neprijatelju istrgao brdo Fortin. Na goričkom gradu razvio je u 2 sata u jutro našu zastavu odio karlovačke pješ. pukovnije br. 96. U brzom proganjanju neprijatelja prešlo se je zapadno od oslobođenog grada Soču te su se čete uspеле na visinu Podgora. Visoravnica Bajnsčica sv. Duh — uključivo goru Kuk — leži za našom frontom. Kod Plave isilile si naše čete u ogorčenim bojovima prelaz preko rijeke. Čedad se nalazi u njemačkim rukama. U neuzdrživom prodiranju, slomivši svaki neprijateljski otpor, izvjestiše ovdje naši saveznici izlaz u mletačku nizinu. Potučene vojske vojvode od Aoste i generala Capello izgubiše dosada na zarobljenicima 80.000 momaka. Broj zaplijenjenih topova cijeni se na najmanje 600.

Istočno i albansko bojište.

Ništa važna.

Poglavica generalnog stožera.

NJEMACKI RATNI IZVJEŠTAJ.

: Berlin, 28. listopada. (D. u.) Iz velikog se glavnog stana javlja:

Zapadno bojište.

Vojna skupina prijestolonasljednika Rupprechta: U Flandriji bijaše paljba duž yverske nizine jača nego prije, naročito kod Dixmuidena. Među jezerom Blankkaart i cestom Menin-Yperu porasla je topovska borba privremeno do velike žestine. Višestruko je neprijatelj ponovno navalio na plosnom prolomu jugozapadno od šume Houthouster, a da nije postigao većeg uspjeha no dan prije.

Vojna skupina njem. prijestolonasljednika: Na kanalu Oise-Aisne postala je paljba jača kod Brancourta i kod Anisy le Chateau. Popodne udarise jake francuske sile u dubokim redovima proti našim linijama na Chemin des Damesu, istočno od Filaina i sjeverozapadno od Brayu. Bile su svuda krivavo suzbite. Kod Souaina, Tahurea, Lemesnila i u Champagni provedoše naše nasrtajne čete uspješna poduzeća. Na istočnom brijegu Moze podržavahu Francuzi jaku paljbu proti od nas nedavno osvojenim jarcima u šumi Chaume.

Istočno i macedonsko bojište.

Nikakovi veći bojni događaji.

Talijansko bojište:

Brzo provodjanje zajedničke navale na Soči donijelo je i jučer potpuni uspjeh. Talijanske sile, koje su kušale, da našim divizijama sprječee izlazak iz brda, bile su u krepkom udarcu bačene natrag. Na veće provališe njemačke čete u goruči Čedad (Cividaie), prvi grad u nizini. Talijanska fronta do Jadranskog mora je usko-lebana. Naši zborovi proganjaju neprijatelja na čitavoj fronti. Grad Gorica, za koji se je u sočanskim bojovima mnogo borilo, osvojen je danas u jutro od austro-ugarskih divizija. Broj zarobljenika porasao je do preko 80.000. Broj topova povisio se je na preko 600.

Prvi majstor glavnog sijela Ludendorff.

Preko 100.000 zarobljenika i 700 topova!

Beč, 28. (D. u.) Večernji izvještaj: Pobjeda saveznika zahvaća sve šire krugove. Broj zarobljenika nadilazi 100.000, a broj zaplijenjenih topova se cijeni na 700.

NEPRIJATELJSKI IZVJEŠTAJI.

Engleski:

26. listopada, popodne. Iza već najavljene topovske djelatnosti poduzeo je sinoć neprijatelj daljnju jaku protunavalu južno od šume Houthouster, no bio je suzbit. Poslije podne i kasno na večer provedoše čete pukovnja Gloucester,

Worcester i Berkshire uspješno pothvat proti neprijateljskim položajima medju Rocuom i Cavrelle. Mnogo je Nijemaca poubijano, razrušena su zakloništa. Zaplijenili smo 1 strojnu pušku.

Francuski:

26. listopada, na večer. U Belgiji nema nikakvog neprijateljskog djelovanja proti našim novim položajima. Danas prije podne učinismo kod operacija preko 200 zarobljenika. Sjeverno od Aisne protjeraše naše čete, izgrađujući svoje uspjehe na desnom krilu navačne fronte, neprijatelja iz predjela sjeverno od Chapelte St. Berne (?) do korita Stua. Selo se Filain nalazi u našoj vlasti. Dalje sjeverno stigismo do ruba visoravnice sjeverno od izbočine Chevrygny. Na ostaloj je fronti položaj nepromijenjen. Broj od 23. t. m. dalje do sada zaplijenjenih topova iznaša 160, medju kojima više mužara od 21 cm i mnogo teških topova. Iza živahne topovske vatre izjaloviše se u našoj vatri u Champagni 2 neprijateljska štrafunska položaja, poduzeta protiv naših jaraka kod Maisons de Champagne. Sa druge nam je strane pošla za rukom provala u njemačke linije u odsječku brda Cornillet, te smo dopremili oko 10 zarobljenika. Na desnom brijegu Moze nastavlja se je topovska borba kroz čitav dan medju Samogneuxom i Bezonvauxom, osobito žestoko na fronti šume Chaume. Neprijateljski pokušaj proti našoj malenoj straži sjeverno od Bezonvauxa nije imao nikakvog uspjeha. Kod Ban de Supta hoj sa štrafuskim stražama.

Istočni izvještaj od 25. t. m. Neprijateljsko je topništvo veoma djelatno u predjelu Vardara, na Dobrompolju i kraj Strume. Engleske čete poduzeše uspješno pothvat proti selu Saliman južno od Seresa te dopremiše oko 50 Bugara. U predjelu Podgradca bojevi prednjih straža. Naše čete zarobiše dosada 12 Austrijanaca.

Ruski:

26. listopada. Sjeverna fronta. U okolici mjesta Skul puškaranje prednjih straža. U predjelu dvorca Alaj okršaji izvidničara. U predjelu dvorca Sigmund izmjenjena vatre izmedju naših izvidničara i neprijateljskih ophodnja, koji su stigli sve do željezničke prege Riga-Ortel. Na ostaloj fronti puškanje, koje je u okolici Kuxta bilo živahnije.

Zapadna, jugozapadna i rumunjska fronta. Puškaranje. Kaukaska fronta. U smjeru na Pendžvin stigli su naši izvidničari u okolici tvrđe Karanarivas, izakako biše protjerani Turke iz jugoslobočnog brijega Zeribarskog jezera i doline Merivan.

Istočno more. Na sidrištu Kujvast nalazi se dio neprijateljske flote zasidren. I dreadnoughta imade tamo. U blizini Verdera suzbi su naši prednji odjeli neprijateljske izvidničare. Na ostalim obalnim predjelima je položaj nepromijenjen.

Političke vijesti.**Zašto je tako?**

1848. stala je Austrija i Ugarska u znamenju revolucije. Revolucija u talijanskim pokrajinama Austrije, revolucija u Madžarskoj, revolucija u Beču. Revolucija dakle Nijemaca, Madžara i Talijana. Tko je onda ostao vjeran caru i domovini? Jugoslaveni! Tko je onda spasio Austriju od propasti? Jelačić. U narednim su godinama dobili u Austriji i Ugarskoj moć u ruke revolucionarni narodi, Nijemci, Madžari i Talijani. Tko je bio tlačan i mučen i zapostavljen? Jugoslaveni. Jugoslaveni nijesu uprizonili nikad revolucije, nijesu izdali nikada dinastije, borili su se uvijek dobro. Od 17. vijeka dalje nose Jugoslaveni glavne krvne terete Austrije. U 18. vijeku je dalo ništa manje od 200.000 Srba svoj život za Austriju na najrazličitijim bojištima, u Njemačkoj, u Francuskoj, u Španjolskoj itd. A koliko Hrvata, koliko Slovenaca? Tko ih brojil!

Ali Jugoslaveni su veleizdajnici zato, jer traže narodno ujedinjenje u okviru austro-ugarske monarhije, jer moraju da traže ono, što im je Austrija morala već iz dužne zahvalnosti da dađe, da isplati barem djelomično strašan dug, koji duguje našem narodu. Ali Jugoslaveni su veleizdajnici i onda, kad drže svojim junaštvom u prvim redovima sve moguće i nemoguće fronte. Jugoslaveni su veleizdajnici, kad žele očuvati svoj jezik, Jugoslaveni su izdajnici, kad ljube svoj narod i svoju domovinu. A tko ih tako nazivlje? Nijemci i Madžari, nasljednici bečkih i debrecinskih revolucionaraca. Ali Jugoslaveni znadu također i biti dobri i mili i svega poštovanja vrijedni. Onda, kad je u doba Stürgkha gotovo sva naoša inteligencija bila pozatvorena ili odsudjena inkvizicijskim procesima, onda kad je vladao strah i grož-

nja, onda se je čitalo u izvještajima o našim hrabrim junacima Hrvatima. Oni su se junački borili, a njihove su porodice u Istri, u Bosni i u Dalmaciji stradale moralno i materijalno. Danas nema više onih gustih masa jugoslavenskih vojnika. Danas nema prama tome više ni laskavih riječi za nas Jugoslavena. Jugoslavenski je program veleizdajništvo, proglasio je Wekerle u ugarskom parlamentu — danas misli, da može to kazati nekažnjeno. Historija je dokazala, da mi nijesmo niti Nijemci, ni Madžari, te da je nama vjernost od vjeka bila moralna dužnost. Poradi toga se oni ne boje, da bi mi mogli da reagiramo na isti način na njihovo izazivanje, kako su oni reagirali u spomenuto doba. Pa neka im bude! Neka tjeraju i Wekerli i Seidler svoju politiku i dalje, neka nas izazivaju, neka nas gnjave. To je lijek za naš narod, koji se je tako dugo dao zavaravati himbenošću i obećanjima. Mi trebamo razočaranja, i ova su razočaranja naš spas. Danas već nema medju Jugoslavenima razlike u mišljenju. Svi tvorimo jednu stranku, svi smo u našim ciljevima jedini. Naša ideja je niknula sama po sebi i zinaroda. Narodno se je jedinstvo rodilo preko noći, bez agitacije, bez bučne propagande. Za groznu propagandu su se pobrinuli dovoljno Stürgkh, Tisza i njihovi nasljednici. Neka dodje i onaj novi zakon, što ga nagovješta Wekerle u ugarskom parlamentu, prama kojemu će se takodjer u Austriji kazniti po ugarskim receptima „bunjenje proti integritetu ugarske kraljevine“. I ovaj će zakon biti melem za nas, spasavati će naše duše, spasavati će naš narod. Stari su rimski carevi kušali sa tamnicama, mukama i grozotama uništiti hrišćanstvo, na hiljade i hiljade palo ih je žrtvom njihovog kraljevstva. Ali hrišćanstvo nijesu mogli da zatome. Iz ovih progona izšla je hrišćanska vjera ojačana i očelčena i pobjedila je i danas još živi, kad već nema traga sihom rimskom carstvu. I naš je boj, boj za naša hrišćanstva, kako ih je propovijedao Krist, koji je bacio u svijet kao plodno sjeme ideju ravnopravnosti ljudi i ravnopravnosti naroda. Tko je protiv nas, je protiv vjere, protiv morala, protiv pravdnosti, ma da klečeć plazi i sav dan pred po-božnim slikama i da se svaki dan sto puta Bogu molli. Njegove su riječi Bogu drage i milie, ali njegov je rad odvratiti Bogu, najgora kletva na njega, upravo svetoskrnuće. Ovo je naše osvjeđenje, koje nas jača i koje se ne dađe zastrašiti nikakvim grožnjama naprasih ugarskih ministrića.

Jugoslavensko pitanje u talijanskoj komori.

Zastupnik Labriola je u talijanskoj komori ustao protiv politike crnogorskoga kralja Nikole, i protiv toga, da njega Italija podupire, jer je on zamolio primirje i mir od blagopokojnog kralja Franje Josipa. Svoj je govor — po izvještaju „Journal de Geneve“ — svršio riječima: „Zar da radi tog kralja Nikole Italija zapriječi razvitak jugoslavenske rase? Mi ne smijemo da podupremo onoga, koji je sa neprijateljem pokušao da sklopi posebn mir. Ambicija Italije u ovom ratu je raskomadanje Austro-Ugarske. Radi toga baš ne bi se smjelo podupirati politiku jedne balkanske države, čiji se interesi križaju sa programom antante. Jugoslavenska stvar je popularna i u Engleskoj i u Sjedinjenim državama. Ona nije poduprta novcem, jer taj narod je siromašan, ali ona je poduprta od pravice. Ja bih želio, da pitanje Dalmacije ne bude u budućnosti nepresušivi izvor nesuglasice izmedju Italije i slavenskih naroda. Ako Italija prisvoji sebi tudje narode, tim će pribaviti samo prijekor, da teži za grabežem. Svijet ne će moći da vjeruje u pravicu i iskrenost naših zahtjeva prama Austriji, ako mi i dalje prosijedimo u planovima za političkom ekspanzijom u Dalmaciji na račun Slavena, a u Jonskom moru na račun Grka“. A praški „Narodni Listy“ donose: „Jugoslavenski odbor u Parizu, sastavljen od sveučilišnih profesora, odvjetnika, zastupnika, publicista itd. radi neobičnom revnošću. Glasilo tog odhoda „Bulletin Jugoslave“, koji je na početku rata imao samo 4 stranice malog formata, izlazi sada u svescima od 40 stranica sa priložima najuplvinijih francuskih političara. U jednom od zadnjih brojeva tog Bulletin bio je objelodanjen manifest o djelima počinjenim za vrijeme rata proti Jugoslavenima u Austriji. Taj manifest — kako javljaju holandski listovi — bio je upravljen na francuski narod i francuski parlament“. (Daljnji izvještaj „Nar. Listy“ o tome je zaplijenjen.) Klerikalni talijanski list „Italia“ piše, da su Jugoslaveni u antantnim zemljama, a naročito u Americi, agitacijom uspješni predobiti posve javno mnijenje za sebe protiv Italije, a jugoslavenski nadmoćni utjecaj da se vidi i u govorima engleskih državnika. Praški „Narodni Listy“ pišu o tomu: „I nacionalistička štampa u Italiji izjavjuje sada,

da je pripravna pružiti ruku Jugoslavenima, ako to bude proti Austriji. Kad Italija ne bi podupirala osnutka „svetskog“ kraljevstva, onda bi se Jugoslaveni pripojili ideji trijalizmi i federalizma i time postali najjači stup, otklonjene hapsburške monarhije. Radi toga se ne smije Italija protiviti krfskom paktu Trumbić-Pašićevu, ako samo dobije garancije, da njena pašićevu, na Jadranu ne bude ugrožena od Jugoslavena. Kako se vidi, Italija u antanti ne uživa baš simpatija, pa je i ondje gotovo izolirana zbog svojih imperijalističkih zahtjeva na jugoslavenske zemlje. Protiv poznatih talijanskih su aspiracija dakle ne samo centralne vlasti, nego i antanta, a dakle i jedan talijanskoga javnoga mnijenja.

Napuštanje Belgije?

„Nieuwe Amsterdamer“ objavljuje uvodan članak o pitanju nizozemskog prevoza kremenata i pjeska u Belgiju. List piše: Potpunoma smo uvjereni, da nizozemska vlada, a naročito vanjski ministar, hoće da zauzme posve korektno držanje. Pogledom na pitanje, da li se tu radi o ratnom materijalu, bila je ona popitana vojničkom upravom. Sada dolaze vještaci te vele, da su se uvjerili o nevojničkoj upotrebi silnih množina materijala u Belgiji. Kako da se to razumije? Ove su silne množine bile u mirno doba upotrijebljene za radnje, od kojih sada u Belgiji posve počivaju dvije trećine. Jesu li naše vojničke oblasti prijazne Nijemcima? Moguće. No, notorno je, da one nijesu nadležne. Izvještaj bi nizozemske vojničke uprave morao dokazati, da su sve ceste u Belgiji upotrijebljene kao njemačke strateške ceste, jer one pretpostavljaju njihove spojne crte te imaju za njemačko vrhovno zapovjedništvo kud i kamo veće značenje, nego na hiljade pušaka i na stotine topova. To se slaže, tim više, jer je veoma vjerojatno, da predstoji uzimanje Nijemaca (??). Da ovaj uzmak na Mozi ne postane katastrofom, kakva bijaše ona u Berezini, ne može da u sjevernoj Francuskoj i Belgiji ima za njemačke divizije previše česta, te stoga nije u Belgiji bilo prevedeno previše kremenata i pjeska, da se uzdrže ove ceste, koje su prometom i ljetalačkim bombama bile pokvarene. Naš je vanjski ministar bio prevaren od vojničke clique.

Vojničke vijesti.

301

28. listopada 1917.

Posadni nadzornik: nadporuč. Zellner.

Liječničko nadzornstvo: dr. M. B. J. J. J.

Štopski liječnik dr. Prandstetter.

Liječničko nadzornstvo: nadporuč. J. J. J.

Štopski liječnik dr. Kremer.

Doživljaji kneza Vojnovića u tamnici.

Prenasamo iz „Jutarnjeg lista“:

Dva dana, koja su naročito upečatila napravila na nevadnog svečara Iva Vojnovića, bila su: lovor-vljenac njegovih drugova iz tamnice i jedan uspješni portret njegove majke. Pjesnik nije mogao da zadrži suze najdubljeg ganuća... Mnogo se pisalo o njemu prigodom jubileja, ali nije nitko opisao njegovo tamnovanje u šibenskoj sudskoj tamnici, gdje je proveo punih deset mjeseci i bio taoc.

Conte Ivo sjeća se rado svoga tamnovanja, a mi, njegovi drugovi, još se radje sjećamo njega. Tamnica šibenskoga kotarskog suda nova je i dosta moderna zgrada. Sobe prostrane, visoke 2 metra, prozori sa gvozdenim rešetkama, gvozdeni kreveti, slamnjača, drveni stol, umivaonik i rupa na vratima, koja se zaključavaju s teškim ključevima, ovi imaju neki naročiti zvuk, kao i ono tamničarsko zvono, što javlja ustajanje, objed, šetnju i lijevanje. Sve monotono, dosadno i uvijek isto. Šibenska tamnica ima i jednu avliju, gdje se seču uznici. Ovaj avlija posuta šljunkom, a okružena je zidovima visokim 12 metara. Jedino što se vidi iz nje jeste: komadi šibenskih hridina, obrasli rijetkom crnogoricom i po koja zalutala sovjačka kuća. Inače izgleda kao da ovi zidovi dodiruju ono plavo visoko nebo. More se iz tamnice nikako ne vidi.

Conte Ivo bio je u prvom spratu. Soba broj 14. Bio je sam. U njegovoj „sobi“ ipak se opažalo neka primitivna otmjenost. I ako je domaćin sam sve pospremao (takav je red), vladao je uvijek čistoća i poredak. Sve je bilo na svom mjestu i sačinjavalo je neku tmurno-sivu harmoniju, koja odgovara boji robijaških haljina i stimanju na smrt osuđenih. Vojnović je u tamnici mnogo i uvijek čitao. Najviše je čitao Dickens (sva je djela njegova pročitao u njemačkom prevodu), Sveto pismo i francuske enciklopediste. Cenzura nad knjigama bila je neobično stroga.

Domaće vijesti.

Pogibelj za naše škole.

Sa svih strana se učitelji obraćaju na vlasti, na zastupnike, drže skupštine, mole, zahtijevaju kroz više od tri godine, neka se jednom ublaži njihova bijeda, neka im se omogući njihovo djelovanje u korist škole i naroda, ali sve uzalud. Čudno je i nepojmljivo, kako se onaj stari, birokratski sistem obećavanja još uvijek drži!

Svi vele, da su zahtjevi učiteljstva opravdani, svatko izjavlja, da će uložiti sve svoje sile za bi-jedno učiteljstvo, za našu zapuštenu dječicu i slično. Ali gdje djavla! Uz ovoliko dobre volje, uz sve te plemenite ljude, — pomoć ipak ne dolazi!

Ostavimo poeziju i predjimo k prozi.

Uzmimo, da je roba poskupila, poprilično šest puta. Uzmimo, da učitelji mogu skućiti u svoje potrebe na jednu trećinu od potreba u normalno doba, e onda, gospodo, onda bi učitelji mogli pro-laziti sa dvostrukom plaćom svojom. — Ako ni nekada potrošio dvoje cipela i dva odijela u godini, a sada umiješ da prodješ i s polovinom, t. j. s jednim odijelom i s jednim cipelama, to ćeš sada ipak mnogo, mnogo više potrošiti, ako uopće dodješ do tolike robe. Zaključak: Ako se učiteljske plaće povise n. pr. za 100%, to se ne će mnogo pomoći ni njima, a ni školi.

Ostavimo učitelje, neka oni samo stradaju! Ali hoćemo li ostaviti škole? I djecu naših lavova? Što će oni, kad se vrata kućama svojim? Kad nadju svoju poodraslu djecu, koju će analitika — u XX. vijeku! — unášati u rubriku statistika. Tražit će uzroke toj nevolji. Može li krivulja pasti na učitelje? Tko je kriv?? — Neka se veliku gospoda u duhu postave u položaj tih otaca, pa neka se malo zamisle!

Nema novaca? Oh, ima, ima — žalosna nam majka! — previše! Ali pustimo to.

Velika većina istarskih učitelja (iica) imade 64, 80, 100 ili 150 K mjesečne plaće. Ratni su doplati takvi, da ih ne možemo spomenuti, a da ne zacrvenimo, jer nas izjednačuju — — — ne znamo s kim.

Naglasujemo, da valjana učitelja toliko škola zaposluje, da mu apsolutno ne preostaje vremena za poslove, koji ne zaslijećaju u njegove dužnosti. Neupućeni toga ne vjeruju, ali zakonodavci su to vrlo dobro znali, a znaju to i učitelji sami. No, prazan želudac, bolest, studen i nevođa imaju također svoje strašne zakone, koji — čin se — nijesu svima poznati!

Ne traže učitelji baš novac, baš 100, 200, 300% itd. Ne, ne. Dajte im hrane, da mogu u školi govoriti, dajte im odijela, da ne smrznu, a

onda im zabranite svaki izvanškolski rad, jer to je interesu naše djece, naroda, prosvjete, napretka. Imam li zbilja krivo?

Još nešto! Ja sam školu uvijek volio. Ali u ovom ratu sam stoput požalio, što nisam išao k željeznici, na poštu, u kovače, kočijaše — — — Rat me je naučio riješavati praktične račune. Časna je učiteljska služba. Ta oni su pobjeđili kod Metza i Sedana... A gdje su pohvale s visokih mjesta? I ono je bio također učitelj — hvala mu i čast budi!

Uza sve to se moramo bojati, da ljudi sa učiteljskom naobrazbom ne će iza rata stupati u školsku prašinu, već obratno!! A zar je to tako neznačajna stvar?

Evvo nam tuj gradje za riješavanje školskog pitanja. Shvaćate li sada, zašto naše škole ne odgovaraju, zašto hiljade i hiljade naše djece trpi nenadoknadivu štetu, zašto će naš narod — budemo li ovako i dalje brodit — biti samo rob i sluga?? Ne očekujemo odgovora, od onih, koje ne zanima opće dobro, prosvjeta i opći napredak, kojima je svaki ideal nešto smješna i nesavremena. Takvi valjda ne odlučuju sudbinom čovječanstva. Učitelj iz Istre.

Trgovačka i obrtnička komora za Istru, sada u Pazinu nam piše: Uglednoj redakciji „Hrvatskog lista“, Pula. Najučtivije Vas se umoljavo, da blagoizvolite uvrstiti u Vaš cijenjeni dnevnik sljedeće obznanne: 1. Mjerodajne cijene za srednja vina, sućinu ruma, ocat, kvas i kiselo zelje: Trgovačka i obrtnička komora za Istru donosi do znanja zainteresiranim sljedeće mjerodajne cijene: Za srednja vina: 1. U Istri: a) iz podruma proizvođačelja ili kod proizvođačelja K 300 po hektolitru; b) u vinotočnici, krčmaru i gostionaru K 4 litra; c) pri prodaji u bačvama od 56 litara naprijed K 340 po litri. 2. U Trstu: a) u bačvicama K 396 po hektolitru; b) u bocama K 428 po litri; c) u vinotočnici krčmaru i gostioničaru K 432 po litri. Za Kranjsku, Štajersku i Moravsku vrijede iste cijene proizvođačelja (K 300 po hektolitru) kao kod nas. Za prodaju sućine ruma sa strane proizvođačelja, proizvođačelja i trgovcima na veliko žestokih pića, kaošto trgovcima na veliko sućine ruma, bijaše utanačena mjerodajna cijena K 1150, a za prodaju maloprodavaocima ona K 1125 po kg. Mjerodajna cijena za stolnu oćiku preprodavateljima u količini ispod 100 litara bijaše udarena cijena K 30, za konsumente do dvije litre 45 hečera, a u količinama iznad dvije litre po 36 hečera. Za kvas u količini od pol kg naprijed K 230 po kg, ako trgovina biva prodana u dućanu za prodaju, dok po K 250 po kg, ako se isti donáša na stan; za prodaju na

stotine — nama bi se stezalo srce radi njega, mi smo drhtali za njega, a — on je nas sukobio i razbacivao svoju duhovitost, koja se preljevata na sve strane. Tu je conte Ivo Vojnović bio velik i mi svi moramo pred njim da skinemo kapu. Uvijek bi se šalio sa našim veseljakom i stariim kremenjakom Pavlom Rocom, debatirao živo sa jednim od najsimpatičnijih dalmatinskih Hrvata drom. Ivom Krsteljem i otvoreno i oštro kritikovao nehumanu ustanovu taoca svoje države...

Kad bi se povratio s ovog neprijatnog i punog poniženja putovanja, bio je jednako raspoložen, jednako veseo i duhovit. Čim bi se rado-mnice sastali, bila je to prava akademija i razodnjenje duše. U njegovom društvu bili su najduže bivši šibenski načelnik dr. Ivo Krstelj i Marko Stojić, poslanik dr. Mate Drinković, sadašnji urednik „Hrvatske Države“ dr. G. B. Angjelinović, stari rodoljub i mučenik Pavo Roca (pravaš Kva-ternikovac), urednik sarajevske „Srpske Riječi“ St. Kobasica, urednik „Dubrovnika“ Kr. Domin-ković, veseljak Petar Babić i još neki omladinci. U razgovorima Vojnović je bio duša i davao je bezbrižni, prijatan, intimni ton cijelom društvu. I zbilja bez obzira na samu tamnicu, to su bili svečani časovi, kada bi se conte Ivo Vojnović zanio i pričao ono, što on zna. A šta on — ne zna? Dobri gosp. Marko Stojić bio je naš strateg, šef generalštaba i teško Angjelinoviću i Kobasici, ako bi mu protivriječili. Tu bi ih Marko poklopio sa — geografijom. Naročito je opozicionalec „stadao“ dr. Drinković. I tu se naš conte Ivo lijepo bavljao. Samo šteta, da je malo bilo ovako lijepih časova. S nama je tamnovala do kraja i učiteljica gdja. Maja Nižetić-Čučić. Ona je jedna od naših najinteligentnijih ženskođa i nježna pjesnička duša. Ali ona nas je samo mogla da gleda na šetnji iz dubine svoje ćelije, kroz gvozdeno rešetke i to tajno. Govoriti se nije smjelo, a stražari su budno pazili na to.

(Konac sledi.)

telegrame po 4—6 helera. dekagram. Za kiselu zelje vanjskog proizvoda utanačena je cijena K 148.25, dok za domaći proizvod K 122.60 po kvintalu (100 kg). II. Sud za ispitivanje cijena obuće: Nedavno bijaše ustrojen za cijelo Primorje sud za ispitivanje cijena, predviđen u § 8. ministarske naredbe o obući. Sjelo je istog u Trstu, Piazza piccola broj 2, IV. pod. Ovaj sud za ispitivanje cijena obuće sastavljen je od jednog sudačkog činovnika kao predsjednika, od jednog predstavnika kruga potrošača, jednog trgovca obuće, jednog tvorničara obuće i jednog obućarskog majstora, koji su članovi istog suda, uz istoimenovani broj zamjenika. Nadzornu moć nad ovim sudom vrši predsjednik prizivnog stada u Trstu, sada u Gracu. Djelokrug ovog suda postoji u tomu, da odluči, da li uračunata cijena obuće po mjeri od zanatlije obavljena ili ona, za malo prodaju na obući označena, odgovara propisima obznanjenog uračunanja.

Prodaja riba. U slučaju, da prisprije riba prodati će se ona danas. Pravo kupovati ribu imaju danas vlasnici živežnih karata počevši od broja 1201.

Ratno osiguranje!

C. kr. austrijska vojnička zaklada za udovce i siročad osjguravajući odlo u Pull, trg Custoza broj 45, časti se obavijestiti p. n. općinstvo, osobito pako one obitelji, koje imaju ili oca ili sinove u vojsci, da prima ratno osiguranje po ugodnijim cijenama nego li prošle godine. U interesu je sviju, da osjguraju svoje, ne samo svoje na fronti, nego i one u zaledju, jer i prvi i drugi su u pogibelji. Nitko dakle nek se ne okani ove dobrotvorne prilike.

Za one, koji su već bili osjgurani, i kojima je prošlo vrijeme osjguranja, prima se novo osjguranje za dobu od jedne godine. Ovakovim će se strankama u cijenama mnogo popustiti t. j. ubrojiti će im se dio prošle godine već uplaćene svote u novu premiju. Time je dana prilika i siromašnijim slojevima, da se posluže ove pogodnosti.

B. De Prato

Vježbenica talijanskog jezika

za

opće pučke škole i za samouke

dobiva se kod tvrdke

Jos. Krmpotić Pula.

Kino „Crvenog Križa“

Ulica Sergija broj 34.

Današnji raspored SKITALICA

veseloigra u 4 čina.

Početak od 2.30 do 8.30.

Neprekidne predstave.

Ulaznica: I. prostor 1 K; II. prostor 40 fil.

Ući se može kod svake predstave.

Ravnateljstvo si pridržava pravo promijeniti raspored.

„Hrvatski List“ može se kupiti u našoj podružnici, ulica Franz Ferdinanda 3, naproti „Custozi“ već od 6 sati jutro dalje.

Cafe Tegetthoff

najveća kavana u Puli.

Ima na raspolaganje veliki broj austro-ugarskih, njemačkih i švicarskih novina, u hrvatskom, češkom, njemačkom i talijanskom jeziku.

Veliki salon. - 5 biljara. - Točna poslužba.

Za mnogobrojni posjeti preporuča se vlasnik.

Pokućvo

kupuje i prodaje poznata tvrdka

FILIP BARBALIĆ Štanska ulica

Svake tapetarske radnje izvršuje brzo i točno.

Podupirajte Družbu!

ISTARSKA POSUJILNICA U PULI

registrirana zadruga na ograničeno jamčenje

ulica Carrara br. 4, vlastita kuća „Narodni Dom“.

Podružnica u Pazinu.

Prima uloške na štednju, te ih ukamaćuje sa

4 % kamata

Eskomptira mjenice uz najpovoljnije uvjete i daje zajmove na nepokretnine.

Uredovni satovi: od 9—12 prije podne i od 4—6 popodne.

VLADIMIR SOLOVJEV

Smisao rata.

(Iz knjige: „Opravdavanje dobrog“.)

(Konac.)

Stvarati općenitu organizaciju u zaštitu drugih ljudi to je eto svrha vojne snage države, to je moralna dužnost svakoga pojedinca, da državu na jedan ili drugi način u tom djelu ljubavi prema bližnjemu podupire, i kako iz toga, ako je matičino zrno otrovno, još ne slijedi, da je žito štetno, to svi tereti i pogibelji militarizma još ništa ne kažu proti potrebiti uredbi oboružane sile u državi.

Vojnička, kao i svaka druga uredba, koja imade stanovitu neku prisilnu snagu, nije sama o sebi zlo, nego samo posljedica i znak zla, koje postoji. O takovoj uredbi nije bilo još ni traga, kad je nevini pastir Abel bio u gnjevu ubijen od svoga brata Kaina. Opravdano se bojeći, da bi se to kasnije moglo dogoditi i Setu, uzeli su dobri anđeli čuvari ilovače, bakra i željeza, pomiješali sve to i sačinili iz smjese vojnika i čuvara i tako dugo, dok ne budu čuvstva Kainova još iščeznula iz srca ljudi, bit će vojnik i čuvar ne zlo, nego dobro.

Neprijateljstvo proti državi i njezinim je zastupnicima svakako — neprijateljstvo, i to neprijateljska bi čuvstva sama bila dostatna, da se prizna potreba države. I nije li veoma čudnovato, boriti se proti državi stoga, jer nastoji samo vanjskim sredstvima ograničiti zlo, koje se nalazi na čitavom svijetu, negoli da se iznutra prema izvana ukloni to zlo, koje tako-

djer nijesmo u stanju, da ga u nama samima uklonimo!

7.

Između povjesnički opravdane potrebe rata i njegovog abstraktnog nijekanja po pojedinom čovjeku stoji dužnost toga čovjeka, koju ima prema svakoj organizovanoj cjelini, prema državi, po kojoj je sve do svršetka svjetske povijesti uvjetovan nesamo opstanak čovječanstva nego i njegov napredak. Ali upravo ova nesumnjiva činjenica, što država raspolaže sretnostima, da štiti zajednički život u danim odnošajima i da ga diže na viši stepen, nalaže pojedinomu čovjeku još posebne dužnosti naprama državi, negledeći na trostruko ispunjavanje njezinih zakonitih zahtjeva. Ovo bi ispunjavanje dužnosti bilo dostatno, kad bi bila država savršeno utjelovljenje normalnog društvenog reda; ali se istinu, kao uvjet i orudje usavršavanja čovjeka, i sama još postepeno usavršuje u različitim smjerovima, to imade svaki pojedinac dužnost, da primjereno prema svojim silama i sposobnostima i sam kod tog općenitog političkog napretka sudjeluje. Pojedini čovjek nosi u sebi apsolutnu moralnu svijest savršenog ideala istine i mira ili kraljevstva božjega. Ove mu svijesti nije pružila država, nego viša i unutrašnja sila, ali u sveukupnom se životu čovječanstva može ovaj ideal realno ostvariti samo pripravnim državnim organizacijom, a odavle proizlazi za svakoga, zaista moralnoga čovjeka izravna i pozitivna dužnost, da državu podupire činom i naukom, kako bi ova potpuno mogla adekvatirati toj svojoj pripravnoj zadaći, a

kad bude ova ispunjena, a ni pošto ne prije, postat će dakako i država suvišnom. Ovakovo je djelovanje pojedinaca na sveukupnost obzirom na rat isto tako moguće i potrebno, kao i na svim područjima državnoga života.

Zlo je u ratu grozno ono neprijateljstvo i mržnja između pojedinih dijelova razlučenog čovječanstva. Kod osobnih odnošaja nitko ne odobrava ružnih čuvstava, te je stoga suvišno, da se izričito na nje upućuje; kod međusobne su mržnje naroda nasuprot ružna čuvstva spojena obično neispravnim mišljenjima i nepravim nazorima. Borba je proti tim lažima prva dužnost svakoga čovjeka, koji u istinu hoće čovječanstvo bliže da dovede dobromu miru.

Rat je bio izravno sredstvo za izvanjsko, i neizravno sredstvo za unutrašnje sjedinjenje čovječanstva. Razum zabranjuje, da se napušta to sredstvo tako dugo, dok je od potrebe; savjet pako nalaže dužnost, da se učini sve, kako bi brzo prestao biti od potrebe, da bi tako naravna organizacija čovječanstva, podcijepanog u neprijateljske dijelove, prešla zaista u moralnu i duševnu organizaciju. Sveukupna predodžba ove čitave moralne organizacije, koja leži u naravi čovjeka, nalazi svoje unutrašnje uporište u apsolutnom dobru i ostvaruje se potpuno po svjetskoj povijesnici.

Ova sveukupna predodžba svih moralnih uvjeta koji opravdavaju dobro u svijetu, jest kao takova ujedno i završetak i zaključak moralne filozofije.

Pole

UJENA lista: za čitavu godinu... OGLASI... upravi lista trg

Godina

N

AUST

: Be

Dne 2

ugarske i

Belowa i

Boroevića.

je opeta o

je neprijat

gubitkom

oduzeo u

zaravanku

Sv. Mihael

bujalu rije

bojevima.

Podgora.

visina Kor

vrućih bo

ludan; pr

neprijatelj

Quarina. N

Vidmom.

od Čedad

je fronta

uskoleban

čete nepri

pograničn

Pontabla,

Brzo, sve

onemoguć

broju zar

Samo u

jenjeno j

Neka divi

malo sati

i 60 topo

zapljenilo

plijen na

1915 god

Ist

Nepr

: Be

se glavno

Para

djelatnos

živahna,

: Pul

kod Svo

znanje, d

svih časr

svog bor

rala, doš